

Szakmai beszámoló a A2016/N2805 „Lámpást adott az Úr a kezembe... című világítástörténeti időszak kiállítás létrehozása” NKA által támogatott pályázat végrehajtásáról

A kiállítás hasznosulásának értékelése:

A Gróf Esterházy Károly Múzeum gyűjteményeiben szép számmal fordulnak elő paraszti és polgári világítótestek. Pápán – sajnálatos módon - hiányzik egy állandó helytörténeti kiállítás, ill. látványraktár. Ezzel az időszak kiállítással – a mindennapi életet erősen átszövő témával – kárpótoljuk a város lakosságát: eddig ki nem állított műtárgyakat, helyi sajátosságokat láthatnak a látogatók. 2017 decemberében, az adventi ünnepkör során megnyitott kiállítás a Képfestő Múzeum egyik időszak kiállításaként üzemel. A kiállítás mind a városi és környékbeli, mind a távolabbról turisztikai céllal érkező közönséget bevonzza. A kiállításban integrált múzeumpedagógiai installáció helyezkedik el, melyet a gyerekek élményszerűen tapasztalhatnak meg.

Látogatószám:

2815 fő.

A kiállításához kapcsolódó rendezvényen részt vett: 398 fő

Tényleges jegybevétel:

Mivel az időszak kiállításainkhoz nem szedünk külön belépőjegyet, nem képződik külön jegybevétel az időszak kiállításunk megtekintése által.

Kiállításához kapcsolódó programok felsorolása:

Kék Advent 2018. december 3.: játszóházak (gyertyamártás, üveglámpás készítés), kuratori tárlatvezetések

Tervezett programjaink:

Fény napja (május 17.): múzeumpedagógiai foglalkozás, játszóházak

Múzeumok Éjszakája (június 23.): Rendkívüli tárlatvezetés Szőke András, filmrendező, színművész interpretálásában.

Múzeumok Őszi Fesztiválja: szaktárlatvezetés a kurátorokkal.

Kék Advent (2018. december):

Sajtóanyag:

tóban **Az őskortól kezdik a tűzzel**

Egy évig látható a világlátástörténeti kiállítás a Kékfestő Múzeumban

PÁPA A hónap elején világlátástörténeti kiállítás nyílt a Kékfestő Múzeumban, mely többek között a tűzet, különböző mesterségek világító berendezéseit, egy gyertyakészítő műhelyt, a paraszti és a polgári dolgozószoza hangulatát villantja fel.

Lámpást adott az Úr a kezembe címmel nyílt világlátástörténeti tárlat a Kékfestő Múzeumban december 3-án a Nemzeti Kulturális Alap és a helyi önkormányzat támogatásával. **Reidmár Linda** néprajzos, a kiállítás egyik kurátora és a gyertyakészítő műhelysarok a múzeumban

Az ötlet tavaly karácsonykor vetődött fel

énekeskönyvek, utóbbiban szép kőtésű könyvek mint szellemi lámpások láthatóak. A villanykörtével, lampionokkal, fényfüzérekkel pedig elérkezünk a mai kor vívmányaihoz. Az eszközöket civilaktól, partnerintézményeinktől kölcsönöztük. A kemence **Ughy István** festőművész, a burlangrajz **Turbucz Adrienn** múzeumi munkatárs munkája – számolt be Reidmár Linda.

A gyerekek számára **Vonák Andrea** múzeumpedagógus interaktív kuckót alakított ki, ahol a sötétség és fény játéka kap szerepet. A sötétben is világító előlányek mellett filmbeli karakterekkel bővíthetik tudásukat – tudtuk meg. A befogadást információs táblák, archív fotók, idézetek segítik. A nem mindennapi, komplex kiállítás a jövő év végéig látogatható.

FOTÓ: LASKOVICS MÁRIÓ

Egy Sikerült Nézni Előzmények Könyvtárak Észközök Jügo

Beérkez levelek... Academia.edu (40) Danza d... Képzések - Akk... Wolters Kluwer... papa-ma.hu A fény jegyé... Kék Advent a Ké... Lámpások a Kék...

www.papa-ma.hu/index.php?top= cikk_reszletes&id=17627

Legtöbbször látogatott Bevezetés

papa-ma.hu HÍREK SPORT APRAJA PROGRAMAJÁNLÓ KÖZLEMÉNY

A böngészőben cookie-kat használunk a felhasználó élmény javítása érdekében. [Elfogadom](#) [Tájékoztató](#)

A fény jegyében telt az első adventi délután

2017-12-03 23:35:40 | cikk: ha |

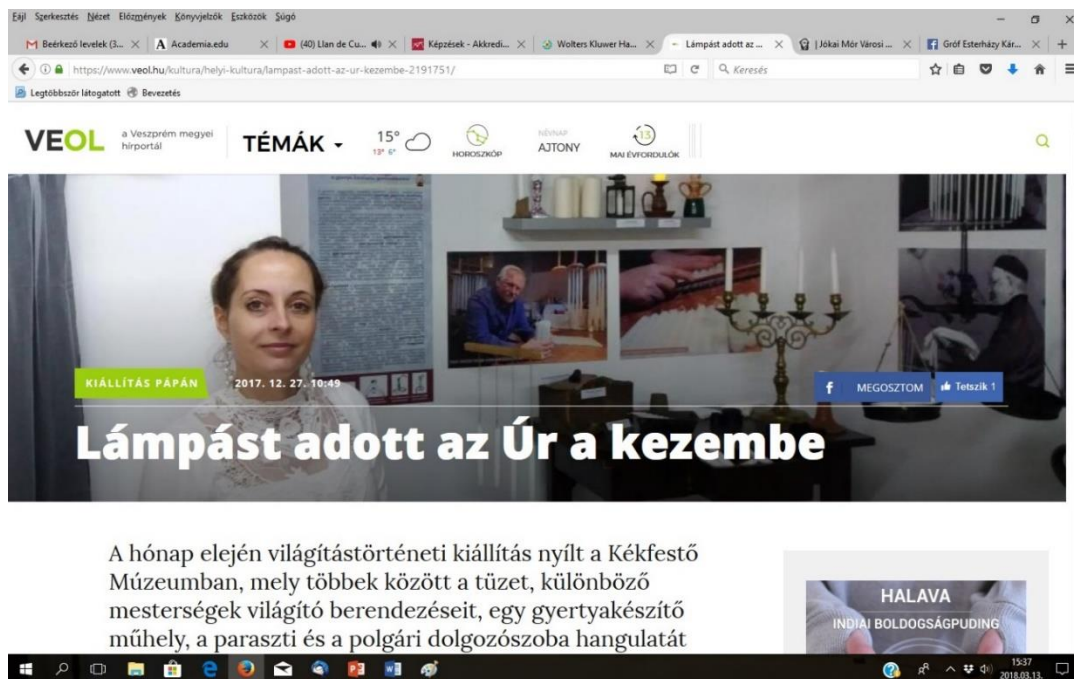
Tetszik: 0 ember kedveli. Az ismerősöd közzéte lehet az ené.

papa.helyiszaki.hu

TERMEGÉRDŐ USZODA STRAND Gyógyászati Gyógyvillan a Báral Gyógyvillan

15:12 2018.03.13.

Mivel a Gróf Esterházy Károly Múzeum honlapja csak készülőben, a kiállításról a szakmai beszámolót a múzeum facebook oldalán, és a Hungaricana oldalán tesszük közzé.

Kiállítás szakmai bemutatása:

Az időszaki kiállítás egy idővonalon végighaladva mutatja be a világítás számos módszerét, eszközét, melyek a szabadban illetve zárt térben előfordulnak. A világítás történetét az őskortól indítjuk, ahol még nem választható szét a főzés – melegedés- világítás funkciója. A „nyílt tűz” installációja előtt – a tűz keletkezésének bevezetőjeként - a tűzgyújtás őskori és mai eszközeivel. Itt láthatják a látogatók a *pásztorkészség tűzszerszámait (acél, kova, tapló)* is, amit a határt járó csőzök, pásztorok használtak. Az acélt a kovával összeütögették, majd a taplót a szikrával meggyújtották, majd a szalmából, szénából készített *csóvába* helyezték, s addig csóválták, míg lángra nem lobbant. Az üvegbúra alá helyeztünk *gyufákat*, gyufásdobozokat is. (A magyaroknak külön büszkeség, hogy *Irinyi János* szabadalmaztatta a zajtalan és robbanásmentes gyufát 1836-ban.)

Az őskori tűzrekonstrukció mellé kapcsoltuk a tűz körüli kultikus népszokásokat - hangsúlyosan kitérve a nyári napfordulón, *Szent Iván napján* tartott tűzgyújtásra, *tűzugrásra* – ami a kiállításban egy felvidéki archív fotó segítségével, egy nagy poszteren kel életre. A tűzgrásnak mágikus jelentőséget tulajdonítottak, mely a lányok férjhez menésének sikerével volt kapcsolatba. Közben több versszakos rítusénekeket énekeltek. (Szokták is mondani: „*Hosszú, mint Szent Iván éneke!*”) Erre olvashatunk is itt példát a térbe lógatott plexilapokon.

Fáklyák, mécsesek, olajlámpások bemutatásával indul az ókori majd a középkori világítástörténet.

Az *olajlámpás*, mint a világítás egyetlen forrása évszázadokon keresztül szolgálta az emberiséget. Ezek a világítóeszközök eleinte nyitottak voltak, csak később fedték be őket. Ezek a fedők egyben díszei is lettek a lámpásoknak – és nem utolsósorban sokkal biztonságosabbá is váltak.

A nyílt tűz és a világítóeszközök használata hosszú évszázadokon keresztül együtt volt jelen. A szabadban éjszakázó pásztorok, csószók, halászok, erdei munkások, mezőgazdasági munkások szálláshelyük mellett állandóan tüzeltek. A tüzelős ólakban még a 20. század elején is a nyílt tűz világa mellett tevékenykedtek, *”tanyáztak”* - beszélgettek, szórakoztak esténként a férfiak. A legegyszerűbb, legarchaikusabb világítókésztség lényegében nem más, mint tűzből kiemelt, égő fadarab, *fokla*, mely egy kemencét érzékeltető installáción válik láthatóvá, a kemence nyílásánál elhelyezett parázs körül – a *tűzikutya*, *vasháromláb* társaságában.

A kiállító tér másik sarkában egy pápai *gyertyaöntő műhely* gyertyaöntéshez kapcsolódó szerszámai, különféle *gyertyák* láthatók. A gyertya feltalálása már i.sz. 160 körül-re tehető, de kezdetben csak vallási szertartásokhoz használták. Sokáig csak az úri nép és az egyház használta, hiszen költségesebb volt az olajvilágításnál. Használták boszorkány elűzésére, megkerítésére, éjjel váratlan helyzetben, ill. betegek ágya mellett. Még a 19. században is csak takarékosan használták. Az egyszerű otthonokban továbbra is a mécses szolgált világítóeszközként. A gyertya kezdetben méhviaszból, faggyúból készült mártogatással vagy üveg/fémformába való öntéssel. A paraszti használatban a 17. században válik gyakorivá. Fazekasoktól vásárolt *gyertyamártó edények*ben maguk mártották. A viaszból, faggyúból, paraffinból történő gyertyamártás a szappanfőzéshez hasonlóan hagyományosan női munka volt.

A kiállítótér következő sarkában egy egyszerű parasztkonyha (a ládafiás asztalon elhelyezett gyertyával, petróleumlámpával, és a fentről belógó *lústerlámpával*) és egy polgári dolgozószoba a szellemi lámpást jelentő gazdag könyvanyaggal, díszesebb, miveőbb lámpásokkal kerül bemutatásra. Hátterben a dolgozószobákra oly jellemző könyvespolc jelenik meg (poszter formájában) „a szellemi lámpást jelentő” alkotók írásaival.

A 19. század 30-as éveitől egyre több helyen a gyertya helyett *petróleumlámpát* használnak – ami jóval tovább tart és biztonságosabb, mint a gyertya. És ezek oldják meg a hatékonyabb utcai világítást is. Külön polcokon kerülnek bemutatásra a petróleummal működő lámpák különböző változatai. Fényforrásuk *kanóc* vagy égő, melyet üvegbúra vesz körül, ami egy üzemanyag- (petróleum) tartályra illeszkedik. Az utcai világítás bemutatása – egy lovas hintó látványával, a mellé helyezett *kocsilámpákkal* és a falusi lámpaoltást elrendelő *bakterok/csendőrök* munkájának bemutatásával, ill. a különböző mesterségek világítóeszközeivel folytatódik.

Edison nevével, és a térbe belógatott *villanykörtével* érzékeltetjük a következő technikai fejlődést, a villanyvilágítás, a villamosítás elterjedését. Az itt bemutatott tablón a magyar kutatók felfedezései előtt is tisztelgünk.

A sarokba helyezett polcon jelennek meg – a ma már retrónak számító – *zseblámpák*, *íróasztal lámpa*, *bankárlámpa*. Itt láthatjuk a mai - főként dekorációs funkcióval bíró – *lampionokat*, *fényfüzéreket* is.

Alig telt el 130 év Edison szénszálas izzólámpájától napjainkig, és már cseréljük le az izzólámpákat – mert sokat fogyasztanak. Megjelennek a LED fényforrások, legyen szó hangulatvilágításról, rejtett dekorvilágításról, otthoni energiatakarékos fogyasztásról.

A hagyományos világító eszközök – mint a gyertya, a petróleumlámpa - kiszorulnak az általános használatból, de szükségvilágításként, mellék helyiségek, pincék világításaként továbbra is megmaradnak.

Hosszú út vezetett a mai világításhoz, mégis továbbra is használjuk a legelső fényforrást: a tüzet, a napenergiát. Ezek az erők sosem fognak eltűnni, bármerre is fejlődik a technika.

Pedagógiai program megvalósítására a pályázaton elnyert keretből nem került sor.

Pápa, 2018. április 27.

Reidmár Linda
néprajzos-muzeológus